

TREMTHUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 35 (140)

1994 m. gruodis

**Rezistencijai-
50**

Algirdas Blažys

Pivoni jos šilo partizanams

Koks skausmo gajumas!
Gilius jo šaknys! - - -
Kas Tu buvai, mano broli?
Neliko Tau vardo, kuriuo šaukė mama,
Neliko širdies, kuri kaitino kraują,
Neliko ir kraujo, nes jį Tu išliejai-
Už giesmę Kudirkos, už mūsų Trispalvę,
Už laisvę Tėvynęs, kurios vis nera,
Kurių iškovoti ir mus įgaliotai...

Šūviai skelbia nerimą

Šiu metų Kalėdos daugeliui lietuvių nebus džiaugsmingos. Atsimename įtempio ir slogaus laukimo dienas ir naktis 1991 m. sausį ir rugpjūtį. Kažkas panašaus pasikartojo gruodžio pradžioje. Dabar jau aišku- rusų tankai ir divizijos gelezies ir ugnies žedu supa Čečėnijos sostinę. Divizijų per akis, ir kruvinos tragedijos baigtis aiški.

Kodėl pasaulio didieji tyli baisios netiesos akivaizdoje? Juk ir mūsų niekas neišdėsto paremti nors žodžiu- tvirtu, nesuminkštinto diplomatinėmis įmantrybėmis, bet pripažstančiu mus tauta, turinčia teisę savarankiškai kurti savo valstybę. Mažoji Islandija savo dvasia ir blaivia įžvalga pranoko visus atsargius didžiuosius. Ji mus ir mūsų ryžią išdriso pamatyti! Visi kiti laukė, kuo baigsis sovietų imperijos "vidaus reikalas".

Didelio nerimo, ilgų priespaudos metų ir milžiniškų aukų kaina seniai įsitikinome, kad néra ir negali būti jokių "vidaus reikalų" niekur pasaulyje, jokioje šalyje, jei ant kortos pastatomas tautos likimas: atsiklaupi pačiai ar žuti grumiantis.

Pasaulis negalėjo pamiršti, kad maža, bet narsi tauta iš paskutinių jėgų priešinasi milžiniškai blogio imperijai, jau du kartus ją gnuždžiusi. Čečėnai buvo totališkai ištremti! Civilizuoto pasaulio gėdai, šito dar nesuvokė tarptautinė teisė. Jungtinės tautos dar "nepamatė", kad sunaikinta pusė čečėnų tautos. Ta pati imperinė jėga mūsų dienomis Čečėnijos žemėje vyko savo "teismą".

Pasitikdami džiaugsmingiausią krikščioniškojo pasaulio šventę, ar sugebėsime atsakyti patys sau, kodėl mažutė Liuksemburgo monarchija dviejų milžinių pašonėje jaučiasi sau- gai ir klesti? Kodėl kita miniatiūrinė monarchija, neužimanti né dviejų kvadratinų kilometrų- Monako kunigaikštystė- egzistuoja kaip Europos šalis? O Čečėnija, turinti per milijoną gyventojų, ar negali būti valstybė?

Neabejungi mūsų valstybės piliečiai jau seniai suvokė, kad remdamai didvyrišką čečėnų kovą už nepriklausomą gyvenimą, giname pirmiausia savo valstybę. Nerimo nemažėja. Groznas puolamas. Čečėnai ginasi, žūva... Viešpatie, pasaulio didžiųjų negalios neatperka Lietuvos Seimo pakartotas Islandijos aktas. Mes, kaip Valstybė, pagaliau išdrisome pasakyti "Ne!" smurtui, bet to nepakanka. Artėja skaudžios Kalėdos su ta pačia mums gerai žinoma iš kovų ir tremčių nerimastinga viitim... O gal?

Theodoras ČIAPAS

Budime KGB rūmuose

Daugmaž tūkstantis žmonių susirinko Vilniuje, prie buvusių KGB rūmų paminėti metines, kai sovietinio komunistinio genocido aukos ir Lietuvos laisvės gynejai budi šiame pastate, saugo archyvus.

Susirinkimą pradėjo PKTS tarybos narys S.Žukas. Seimo narys J.Listavičius apibendrino protesto akciją "KGB archyvai- i švarias rankas", papasakojo, kaip ištisus metus iš visų Lietuvos kampelių važiavo kaliniai ir tremtiniai, dieną naktį saugojo be kaltės kaltujų bylas-melo ir tiesos, budelio ir aukos dokumentus. Budėtojai registruojami į atskirą knygą, juos aplanko menininkai, rašytojai, politikai, užsienio ambasadų darbuotojai. Tačiau šia protesto akcija nesidomi Lietuvos valdžia. Gal todėl, kad KGB dokumentai daug kam sukelia nepageidautinus prisiminimus.

B.Gajauskas dėkojo budėtojams. Per metus čia budėjo daugiau kaip 7000 tremtinių, politinių kalinių, partizanų. Jis pasiūlė rinkti politkalinių, tremtinių ir kitų geros valios žmonių parašus po reikalavimui V.Skuodžiui atšaukti iš Genocido tyrimo centro direktoriaus pareigų ir tai įteikti LR Prezidentui. Pasisakė Sei-

mo narys A.Stasiškis, budėtojai Giedraitis, O.Klebiene, Seimo narys A.Endriukaitis. Kalbėta apie archyvų saugojimą ir politkalinių dalyvavimą genocido tyrimuose. Archyvai yra tautos istorija. Jokiai valdžiai nevalia jų pasisavinti ar juose savavaliauti.

Pritarta Vilniaus raj. Sajūdžio memorandumui Vyriausybei.

Susirinkimas vieningai pareiškė protestą dėl rezistencijos ir rezistentų niekinimo. Jame sovietinio genocido aukų vardu pasmerkė LDDP ir Seimo daugumą už susitarimų KGB archyvų klausimais sulaužymą, priminė, kad būtent todėl 1993 m. gruodžio 12 d. politiniai kaliniai, tremtiniai, partizanai grižo į KGB rūmų kameras ir vykdo savo įsipreigojimą lietuvių tautai-akciją "KGB archyvai- i švarias rankas". Pareiskime pasakyta, kad protestas tesis tol, kol LR valdžia atsižvelgs į sovietinį genocidą patyrusios visuomenės teisėtus reikalavimus.

Protesto pareiškimas išsiustas LR prezidentui, Seimo pirmininkui ir Ministriui Pirmininkui.

Algirdas MARCINKEVICIUS

Žiauraus politinio keršto spektaklis

Seimas atmetė teisėjos Onos Dzedulionienės kandidatūrą į Aukščiausią Teismą - - -
Daugumiečių teisinė kultūra gedingai žema - - - Laimi DDP- demokratija pralošia - - -
Formuojamasis prokomunistinis teismas - - - Jie nemoka nekerštauti

Laikraščio korespondentas kalbėjosi su Seimo nariais Z.Šličyte, E.Kunevičiene ir A.Basku

Kas ir kodėl paskatinino atmetti kvalifikuotos teisintinkės Onos Dzedulionienės kandidatūrą į Aukščiausią Teismą?

Z.Šličytė: Pagrindinį motyvą LDDP lyg ir slėpė, bet veikiai jis išryškėjo. Buvo mėginta irodyti, kad teisėja O.Dzedulionienė neteisingai išnagrinėjo bu-

vusio AT depu-
tato P.Varanausko - bylą
"Alytaus nau-
jienų" įlaikra-
čiu dėl garbės
ir orumo gyni-
mo. Mane tie-
siog sukrėtė,
kai Seimo na-
rys B.Rupeika
pradėjo piršti
savo nuomo-
nė, kaip buvo
išnagrinėta jo

pažistamo byla. Kitas vėl... Toks principas žalin-
gas. Neprofesionalas negali teisingai ivertinti konk-
rečios bylos. Nuosprendži tikrina aukštesnė teismo
instancija ir priima galutinį sprendimą. Niekas, net
ir iš Seimo salės, neturi teisės diletantiškai vertinti
konkrečios bylos. Nebent galima būtų kalbėti apie
konkrečios bylos proceso pažeidimą, už kurį gali
būtai teisėjui iškelta drausminė byla. Teisėjo darbą

galima vertinti pagal jo priimtų, bet aukštesnės teisminės instancijos panaikintų nuosprendžių duomenis. Čia daug subtilių niuansų. Ištyrės bylą teisėjas susidaro nuomonę, bet vėliau gali paauskėti naujų aplinkybių. Už tai jo negalima kaltinti. Todėl teisėjų nepriklausomumo principas garantuojamas įstatymu. Seimo salėje šis principas buvo pažeistas, nes buvo kalbama apie konkrečias bylas. Tai gedingas faktas, liudijantis labai žemą teisinę kul-
tūrą. Šio posėdžio stenogramą vertėtų paskelbti spaudoje.

Teisėjos O.Dzedulionienės neišrinko ir dėl to, kad ji nagrinėjo ekspremjerės K.Prunskienės bylą, kurioje buvo nustatytas juridinė reikšmė turintis bendradarbiavimo su KGB faktas. Teisėjas yra depolitizuota asmenybė. Buvo pateiktas dokumento ori-
ginalas ir atliktos dvi ar trys ekspertizės. Nustatyta, kad braižas tikrai K.Prunskienės, kad dokumente niekas nesuklastota, kad ji pasiraše įsipareigojanti teikti žinias Valstybės saugumo komitetui, o pra-
nešimus pasirašinėsianti Šatrijos slapyvardžiu... Vakar (gruodžio 6 d., E.S.) jie neišdriso tiesiai pasakyti, kad teisėja O.Dzedulionienė nepagrįstai pripažino K.Prunskienę bendradarbiavus su KGB. Tačiau O.Dzedulionienė esą labai pažeminusi teismo gar-
bę, atvykdama į Aukščiausiosios Tarybos rūmus.
Salėje pasigirdo šūksnai, kad ji buvo atėjusi į B.Gajausko kabinetą apžiūrėti K.Prunskienės pasižadė-
jimo originalo. B.Gajauskas šitai iš karto paneigė.

(nukelta į 3 ps.)

Z. Šličytė

Trumpai apie įvykius

■ BALF'o jubiliejiniame minėjime Čikagoje LPKTS prezidentas B.Gajauskas kalbėjo, kad Sajunga yra "finansiniškai terorizuojama... Finansų ministerijos inspektorė suskaičiavo "Tremtinio" laikraštyje skelbtos šalpos aukų sumas. Sako, nesumokejote 11 tūkstančių litų, ir uždėjo baudą dar 21 tūkstantį litų... Isakymas išleškoti mokesčius atėjo iš ministro pirminko A.Sleževičiaus", - rašo Amerikos lietuvių laikraštis "Draugas" lapkričio 9d. numeryje.

■ Seimo narys V.Žiemelis spaudos konferencijoje kalbėjo, kad formuoja trečią valdžią, t.y. Seimui skirtiant teisėjus, laikomasi partinio principo. Pagal Teismų įstatymą teisėjų kandidatūras turėtų pateikti Aukščiausiojo Teismo pirminkas, bet šią teisę "prisiemė Prezidentas". Dar nesuformuota įstatymu humatyta patariamoji Teisėjų Taryba.

■ Tėvynės Sajungos (Lietuvos konservatoriu) pirminkas Mečys Laurinkus tapo "Tauro banko" visuomeninių ryšių skyriaus vadovu. Kaip žinoma, šiam bankui vadovauja G.Konopliovas, buvęs LKP CK narys, po Nepriklausomybės atgavimo staigiai pasakiškai praturėjės ir tapęs vienu iš pačių turttingiausių žmonių šalyje.

■ Konservatorių lyderis prof.V.Landsbergis gruodžio 8d. paskelbė pareiškimą dėl nepriklausomos teismės valdžios naikinimo pasekmii. "LDDP praktikuojamas vienpartinis, politizuotas teismo institucijų sudarymas, nevengiant, kaip Aukščiausiojo Teismo atveju, nei balsavimo klastojimo, nei politinio keršto, yra grėsmingas ir demokratijai, ir krašto ūkinei gerovei. Lietuvos teisminė valdžia gauna vieną žemiausią vertinimą viešosios nuomonės tyrimuose. Nepasitikėjimą skatina vėl stiprėjantis vykdomasios valdžios sovietinius partinės spaudimas tardymui bei teismui ūkinėse ir nuosavybės bylose, o tai dar labiau paralyžiuoja ir žlugdo nenomenklatūrinį verslą... Jeigu aiškėja, kad investiciniai ar kiti sandoriai neturi nepriklausomos teisinės apsaugos, o visi jie pirmiausia turės būti sunderinti arba net sudaromi su LDDP vadovybe, su A.Brazauskų, A.Sleževičiumi arba G.Kirkiliu, - tokia šalis domins tik šešelinės ir nešvarių pinigų ekonomikos meistrus. Tėvynės Sajunga perspėja, kad politinis diktatas teismams yra antikonstitucinis veiksmas", - rašoma dokumente.

■ Gruodžio pradžioje 32 Seimo nariai kreipėsi į VKD ir Generalinę prokuratūrą, prašydami ištirti, ar "Vyriausybės atsakingi pareigūnai nepiktnaudžiauja savo tarnybine padėtimi, neviršija savo pareiginių įgaliojimų ir ar nedaro žalos valstybei, perversdami iš Lietuvos į užsienio bankus šimtus milijonų JAV dolerių, nupirkę už lėšas, kurios priskirtos valstybės biudžetui", ir neperversdami į valstybės biudžetą palūkanų už 500 mln. dolerių, "kuriuos valstybė sukaupė leisdama į apyvartą litus"... Prašoma taip pat informuoti Seimo narius, koks valiutos rezervo sumos ir kuriuose užsienio bankuose yra investuotos, bei paaškinimo dėl kitų finansinių operacijų.

■ Seimo narys J.Listavičius paskelbė savo pastabas dėl turto ir pajamų deklaravimo. Jis teigia, kad praėjusieji metai parodė, jog "atsisakymas deklaruoti turta ir pajamas buvo LDDP ir Seimo daugumos politinis pralaimėjimas, bet korupcijos ir mafijos (isigalėjimo) procesas Lietuvoje buvo išsaugotas". Seimo narys mano, kad "gyventojų turto ir pajamų deklaravimo įstatymo projektas (pateiktas LDDP,E.S.) yra nerealus, negyvingas". Cia neaptartas pajamų ir turto deklaravimas nedirbančių pensininkų, invalidų, šeimos ir asmenų turto pagal savininkus; neapmokestinamų pajamų ir kiti klausimai.

■ Seime atstovaujamų partijų susitarimu sudaryta nacionalinio saugumo koncepcijos tobulinimo koordinacinė grupė. I grupę įėjia: V.Andriukaitis (LSDP), P.Jakučionis (PKTS), G.Kirkilas (LDDP), L.Milčius (LTS), R.Qozolas (CS), S.Pečeliūnas (LDP), A.Saudargas (LKDP), A.Stasiškis (TS), L.Linkevičius (KA ministras) ir C.Stankovičius (KDP patarėjas). Grupė svarsto nacionalinio saugumo koncepcijos projektą, remdamasi Seime pateiktais alternatyviais projektais. Planuoja parengti projekto svarbiausių nuostatų ir principų santrauką, vadinančią "trumpai variantą".

■ Tėvynės Sajungos Valdybos pirminkas G.Vagnorius teigia, kad "Seimo daugumas valia priimtas valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas neatitinika mūsų valstybės piliečių interesų, stumia pensininkus ir kitus socialiai remtinus žmones į vis didesnį skurdą ir neviltį. Įstatyme, be kitų trūkumų, nepamatuotai nustatyta naujas pensinės amžius, bazinės pensijos dydis, panaikintos kai kurios darbo stažo lengvatos ir įvesti I ir II grupės invalidams pensijų dydžių nepagrūsti apribojimai". Gruodžio 5d. pasirašytame dokumente rašoma, kad bus labai stengiamasi ši įstatymą pakeisti.

■ "Priekausumas politinei partijai yra tik maža politikumo dalis. Ir Australijoje vos keli procentai balsuotojų priekauso politinėms partijoms. Didelė dauguma pareiškia savo politinius įsitikinimus ir politinę valią, balsuodama rinkimuose bei referendumuose. Demokratinėje santvarkoje veik bet koks visuomeninis veikimas yra politinis", - teigia Dr.Algis Kabaila straipsnyje "Ar Australijos lietuvių bendruomenė gali būti "ne-politinė?", išspausdintame "Mūsų pastogės" Nr.47, 1994 11 28.

■ Generalinė prokuratūra paskelbė, kad baigtas tardymas 1991m. sausio ir rugpjūčio įvykių byloje. Bylos apimtis apie 300 tonų, kaltinamuji - per pušimti. Svarbiausieji kaltinamieji - LKP (SSKP) CK nariai V.Švedas, A.Naudžiūnas, E.Kasperavičius, SSRS KGB pirminkas V.Kriūčkovas, buvęs SSRS gynybos ministras D.Jazovas, 107-os divizijos vadas generolas V.Uschopčikas, LSSR KGB pirminko pavaduotojas S.Caplinas ir kiti - slapstosi Rusijoje, Baltarusijoje. Lietuvoje įkalinti kaltinamieji M.Burokevičius, J.Jermalavičius bei kiti pradeda susipažinti su bylos medžiaga. Kaip buvo ne kartą rašyta, vienintelis iš Lietuvoje esančių liudytojų Respublikos Prezidentas A.Brazauskas - liko neapklaustas, nes atsisakė atvykti į prokuratūrą duoti parodymą. "Suprantu, kai atsisakoma duoti parodymus, bet kai sužinoma, kad Prezidentas atsisako atvykti, viešai, akiavaizdžiai meluoja... Tai, mano manymu, nesuderinama su valstybės vadovo autoritetu, su tokiu postu", - pasakė Generalinės prokuratūros vyr.tardytojas K.Betiggins (LA Nr.239, 94 12 07).

■ Vilniaus miesto tarybos pirminko pavaduotojas A.R.Čaplinskas informavo, kad Vilniaus miesto aikštės priešais šv.Petro ir Povilo bažnyčią pavadinimas Popiežiaus Jono Pauliaus II vardu yra netikslus ir klaidinantis. Šiai aikštėi Jono Pauliaus II vardas buvo su teiktas praėjusių metų rugpjūčio 7d. Tada visuomenės informavimo priemonės ši faktą nutylėjo, o dabar, kai Prezidentas A.Brazauskas susiruošė į Vatikāną, apie tai pläčiai rašoma ir kalbama. Tai primena sovietmetį, kai Sovietų Sajungos galvai vykstant į užsienį, būdavo sukeliamas propagandinis triukšmas, paleidžiant palydovą ar kosminį laivą. Toks pigus triukas valstybės vadovo autoriteto nestiprina, o ir valstybei garbės nedaro.

■ Norvegija padovanojo Lietuvai "Storm" tipo raketinį katerį. Nors kateris jau 28 metai ant vandens, bet suremontuotas ir visiškai tvarkingas, deja, be ginkluotės. Kateris pavadintas "Dzūko" vardu.

■ Lietuvos verslininkų prezidentas mažaraštis sučiūs A.Stašaitis gruodžio 27d. bus atgabentas iš Lukiskių kalėjimo į pirmajį teismo posėdį. Pagrindinis kaltinimas - mokesčių nemokėjimas.

■ Mūsų laikraštis rugpjūčio 25d. Nr.20 rašė apie Rytrūsių žemės Norkyčių (dabar Meždurečje) gyvenvietėje tenykštės valdžios išmontuotą lietuvių pastatytą paminklą Didžiojo prūsų sukilimo vadui Herkui Mantui. Gruodžio 7d. spaudos konferencijoje LDDP frakcijos atstovas R.Bloškys, paprašytas paaiškinti šį skaudų, įzeidžiantį lietuvius ir net gėdingą faktą, atsakė: "Kviečiame mūsų kultūros ir švietimo viceministram V.Balčiūnui nuykti į Karaliaučiaus kraštą, susitikti su jų švietimo atstovu. Viceministras nenuvyko. Tai tėsėsi pusę metų, ir graži iniciatyva buvo nerealizuota iki galio dėl to, kad prieš tai nebuvò atitinkamų vyriausybinių lygio sprendimų".

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Informuoja Statybos ir urbanistikos ministerija

Pranešame, kad politiniai kaliniai ir tremtiniai turi šias nekilnojamą turto ir apsirūpinimo butais išimties teises ir lengvatas:

1. Grįžtantys arba grįžę iš tremties turi teisę į valstybės paramą apsirūpinti gyvenamosiomis patalpomis, t.y. gauti lengvatinį kreditą arba išsinuomoti patalpas Savivaldybių butų fonde.

Ši parama teikiama užsiregistravus savivaldybėse bendroios eilės tvarka (pagal Gyventojų apsirūpinimo gyvenamosiomis patalpomis įstatymą).

Išimties tvarka LR Vyriausybė 1994m. vasario 8d. nutarimu Nr.89 suteikė teisę gauti lengvatinį kreditą Vilniaus m. 96-osios gyvenamųjų namų statybos bendrijos nariams-buvusiems politiniams kaliniam ir tremtiniam. Statybos ir urbanistikos ministerija 96 bendrijai skyre 1994m. prašomą 500 tūkst.Lt lengvatinio kredito sumą, t.s.k. I ketv. 100 tūkst.Lt, II ketv.- 200 tūkst.Lt ir III ketv.- 200 tūkst.Lt.

2. Grįžtančioms į Lietuvą reabilituotų politinių kalinų ir tremtinų šeimoms, taip pat šeimoms, grįžusioms 1989m. ir vėliau, bet nustatyta tvarka neaprūpintoms gyvenamuju plotu, suteikiami butai, pastatyti Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis (Vyriausybės 1993m. gegužės 26d. nutarimas Nr.366, Žin. 1993 Nr.18-459). 1994m. valstybės biudžete tam skirta 3 mln.litų.

3. Politiniai kaliniai ir tremtiniai, gavę kompensaciją už nekilnojamąjį turą iki įstatymo "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turą atstatymo tvarkos ir sąlygų", turi teisę susigrąžinti išlikusį nekilnojamąjį turą natūra pagal pastarąjį įstatymą, prieš tai grąžintus gautąjį kompensaciją.

Informuoja Ryšių ir informatikos ministerija

Telekomunikacijų tarifų lengvatos mokant abonentinį mokesčių teikiamos tremtiniam, politiniams kaliniam, geto kaliniam ir rezistencijos dalyviams, jei jie yra pensinio amžiaus ir gyvena vieniši, t.y. neturi darbingų šeimos narių (nesvarbu, kur jie gyventų), kurie pagal įstatymą privalo juos išlaikyti.

Abonentinis mokesčis:

- už pagrindinį aparata per mėnesį 1,75 Lt;
- už "suporintą" ir lygiagretų telefonų 1,20 Lt per mėnesį.

Pridėtosios vertes 18 proc. mokesčis mokamas visas.

Įrengiant telefoną lengvatos netaikomos, tačiau ypatangi atvejai nagrinėjami atskirai.

Pagrindas: ryšių ir informatikos 1994m. rugpjūčio 29d. įsakymo Nr.7-t 2 priedas.

Maskvai vis reikia aukų

Ar seniai mes girdėjome apie Afganistano kruviną užpuolimą, siekiant išplėsti savo sienas? Prisimename, kaip Maskvos galvažudžiams įsiveržus į Amino rezidenciją, ši paplūdo krauju.

Ar seniai išgyvenome dėl pasišvaistymo kastuvėliais Gružijoje?

Ar seniai Baku mieste atvykėliai išžudė armėnų šeimas, ir tai tapo armėnų ir azerbaidžaniečių supriešinimo pradžia?

Ar seniai mes ašarojome savujų, kurie, nepabūge tankų, iki dantų ginkluotų Maskvos galvažudžių, nepasitraukė ir žuvo už savo laisvę?

Maskva visada savo bjaurius siekius dangsto gražiai žodžiais.

O štai šlandien vėl dumiamos akys, švaistomas niekuo nepagrįstais šmeižtais apie Čečenijos karinėn, kai tuo tarpu ten tikri patriotai gina savo laisvę.

Nors čečenai ilgus metus buvo prievertaujami, tremtini, dvišiškai ir fiziškai gniuždomi, neprarado savo laisvės meilės.

Skaudu, kad pasaulis negirdi mažos, laisvę mylinčios tautos balso, neužjaudžia jų kančios.

Šlandien Maskva puola Čečeniją. Kai ši bus sugnuždyta, imperialistas ims dairytis kitų aukų. Tad būkime budrūs.

Mindaugas RAPONAS

Garliava

1994m. gruodis

TRENČINĖS

Nr. 35 (140)

3

Zenonas Skrickus Honolulu

*Honolulu, Honolulu.
Svyla palmes nuo kokosų svorio.
Per pasaulį žygiuojam abudu-
aš ir tu- Lietuva su lazda.*

*Buriuojam prieš vėja,
gyvenimo bangos,
žiurėk, tuo j laivelį užpil...*

*Ne mums lieknas palmes,
Havaju gitaros,
ir serfingus ruošia ne mums.*

*Honolulu, Honolulu.
Vėl politinę saulę sapnuoju.
Laika upė į užmarštį plukdo
tai, kas buvo, ir as nežinau,
kodel mano laivas,
nuo laiko sutrečęs,
kažkur pasiruosęs nuplaukt.*

*Aplinkui vien ledas-
kiek akys užmato,
ir noriu kaip vilkas užkaukt:*

*-Honolulu, Honolulu,
tu esi išsva jotas miražas.
Per pasaulį keliaujam abudu,
o pasaulis platus toks ir mažas.*

1994 10 18

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Kaip gaivinti šalies ūkį?

(Monetarinės
politikos analizė)

Gruodžio 7d. spaudos konferencijoje ekspremjeras G.Vagnorius teigė, kad šalies "pramonė per dvejus metus nusmuko 3,8 kartą, gyventojų realiosios pajamų sudaro tik 34 proc. 1991m. lygio. Atsižvelgiant į padidėjusias kainas vidutinis mėnesio darbo užmokestis turėtų siekti 1050-1100 Lt, o pensija- apie 350 Lt". Prelegentas analizavo po lito ivedimo vykdą ekonominę ir socialinę politiką. Nuo tada prasidėjo paskutinis ekonomikos pertvarkymo tarpsnis. Kol Lietuvoje buvo naudojami rubliai, kainų didėjimą, drauge ir infliaciją, lėmė Maskvos pinigų politika. Bet turėdami savus pinigus, patys formuoja pinigų politiką, nuo kurios priklauso inflacijos tempai. Rublio inflacijos negalima lyginti su lito inflaciija, tačiau su Baltijos kitų šalių rodikliais verta susipažinti. Latvijoje ir Estijoje kainos kyla lečiau nei Lietuvoje. Tai nulėmė per šių metų "dešimt mėnesių neleistinai į apyvarą išleisti papildomai 445 mln. litų (piniginiais ženklais), taip pat tebedidėjanti pseudopinigu, atsiradusių dėl augančių daugelio įmonių tarpusavio įsiskolinimų, masė. 1994m. liepos 1d. Lietuvos įmonių debitorinis įsiskolinimas padidėjo iki 3,94 mlrd. litų, o įsiskolinimas pačiomis įmonėmis jau siekė 7 mlrd. litų. Tai sudaro arti pusės metų Lietuvos bendrojo vidinio produkto, arba beveik tris 1994 metų valstybės biudžetus". Atnašyta monetarinės politikos svertų, labai veiksmingų reguliuojant šalies ekonominę rinkos sąlygomis. Jei kainos padidėjo 70 procentų, tai "tieki pat sumažėjo lito perkamoji galia ir realus lito kursas". O dėl nerealios monetarinės politikos smunka ne tik eksportas, bet ir importas. Vyriausybė įsipareigojo nekeisti lito kurso trejus metus, bet "nedavė garantijų, kad per tuos trejus metus nebus didinamas perteiklinis pinigų kiekis". Ekspremjeras pristatė dokumentą, kuriamo numatyti šalies ūkio gaivinimo priemonės. Ten pateikta analitinė išvada, kad "šais metais Lietuvos prekių gamybą ir eksportą stabdo ir užsienio prekybos (mokėjimo) deficitą sukelia ne staigus šalies ekonominio potencialo smukimas, bet "keista" krašto interesams priešinga pinigų politika".

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Apie finansų, agrarinės politikos analizę, išvadas ir ūkio gaivinimo priemones- kituose numeriuose.

Žiauraus politinio keršto spektaklis

Seimas atmetė teisėjos Onos Dzedulionienės kandidatūrą į Aukščiausią Teismą... Daugumiečių teisinė kultūra gedingai žema... Laimi DDP- demokratija pralošia... Formuojamas prokomunistinis teismas... Jie nemoka nekeršauti

Laikraščio korespondentas kalbėjosi su Seimo nariais Z.Šličyte, E.Kunevičiene ir A.Basku

(atkelta iš 1 psl.)

Man žinoma, kad tada visos sudėties Aukščiausiasis Teismas atvyko į Parlamento rūmus. Ta dokumentą turėjo Krašto apsaugos padalinys. Teisėjai užėjo į

E.Kunevičiene

Aukščiausiosios Tarybos Krašto apsaugos ir vidaus reikalų komisijos posėdžių salę. Ir originalą, ir kopijas ekspertai tyre vietoje. Tai visiškai teisėtas veiksmas. Civilinio kodekso 201 str. numato tokią procedūrą. B.Gajauskas ar advokatas nesiryžo nešti originalo į teismą ir paprašė teismą dokumento originalą apžiūrėti vietoje. Kaltinimas garbės pažeminimu visiškai nepagrįstas. Juk teismas išyksta pas ligonius, į kalėjimus, į sandėlius ir kitur, bet tai anaipolt jo garbės nežemina, nes jis atlieka teisėtą veiksmą... Žinoma, jei rūmuose dirba tokia frakcija, kuri, kaip vakar, suvedinėja sąskaitas, tai, ko gero, iš tikrųjų pažeminama ne tik teismo, bet ir teisėjų, ir apskritai žmogaus garbė.

Tai kokia tikroji tokio pliko teisėjos Onos Dzedulionienės kandidatūros atnetimo priežastis?

Šitaip parodyta visiems teisėjams, kad nedrįstų nesiskaiti su valdančiaja partija. Jei bus paliestas bent vienas partijos narys- teisėjas dirbtu negalėsite!

Tai ar jums neatrodė, kad formuojamas ne nepriklausomas, o partinius teismas? Ar tai nekelia pavojaus visai teisinei sistemei?

Čia ne tas žodis! Gėda ne vien dėl to, kad buvo atmesta teisėjos O.Dzedulionienės kandidatūra, bet ir todėl, kad visi Aukščiausiojo Teismo teisėjai paskirti tik vienos partijos balais. Dešimčiai metų padaryta didžiulė moralinė žala Lietuvos teismams, o ne mažesnė moralinė ir psichologinė trauma kiek-

vienam teisėjui. Dabar visi priversti susimąstyti: jei nepaklusni LDDP valiui, tai ras būdą susidoroti... Politinės partijos turėjo susitarti dėl teisėjų skyrimo. Juos pažįstu daugelį metų puikiausiai teisininkai. Ar reikėjo tokios konfrontacijos, kad doras, geras specialistas jaustysi LDDP statytiniu? Jam gali būti prie kaišaujama, kad jis- tik vienos partijos statytinis. Ar tai teisinius nesuvokimas, ar piktybinis teisingumo vykdymo sistemos griovimas? LDDP už tai turėtų jausti atsakomybę.

Kaip tai atsilieps teismų reformai ir demokratijos stiprinimui Lietuvoje? Ar mes kaip Valstybė nepralošame?

Kaip Valstybė labai pralošime. Viena partija, ir dar tokiai metodais formuodama teismą, padarė žalos teismo autoritetui išsišam dešimtmeciu. Doriems kvalifikuočiams teisininkams tai dėmė. Juk bus nagrinėjamos ne tik LDDP narių, bet ir kitų piliečių bylos. Nežinau, kaip tarptautinės organizacijos pažiūrės į tokį teismo formavimą. Norėčiau akcentuoti šio įvykio moralinį momentą. Juk jie galėjo O.Dzedulionienės kandi-

O kiti Seimo nariai teisinkai ar nestrengiai imtis kokį žygį?

Vakar salėje buvome tik P.Vitkevičius ir aš... Prašiau Seimo, LDDP narių, kad jie , gindami partijos garbę, parodytų sąžinę, nešališkumą, bet jie nemoka nekeršauti. Jie su priešininkais linkę susidoroti. Seimo narys A.Rudys ištarė šventus žodžius, po kuriais ir aš patsirašau- kas séja vėja, pjaus audra! Kita į valdžią atėjusi politinė jėga vėl turės tąstyti teismą, kai ką peržiūrėti.

Ar DDP frakcijos narių veiksmuose neįžvelgiate prieštaravimo Konstitucijai?

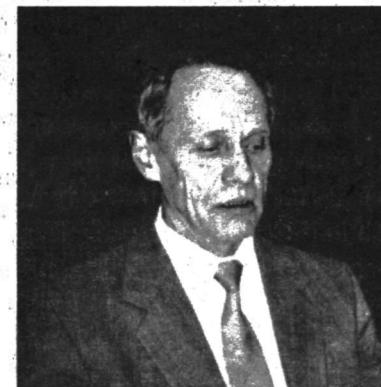
Taip, įžvelgiu. Konstitucijos 114 straipsnis byloja, kad "vals tybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatyta atsakomybę". O Konstitucijos 109 straipsnis sa ko, kad "teisėjas ir teismai, vykdymi teisingumą, yra nepri klausomi, o teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo". Labai apgailestauju, kad kai kurie Seimo nariai ima nurodinėti, kaip ir kokią byla reikia spręsti.

Ponai E.Kunevičiene, kokia jūsų nuomonė apie šią skandalinę istoriją?

E.Kunevičienė: Nesu teisininkė, todėl kalbėsi tik politiniu aspektu. Trečioji valdžia turi būti neprilausoma. Demokratijos sąlygomis opozicija turi turėti galimybę ne tik išreikšti savo nuomonę, bet ir tikėtis, kad ją bus atsižvelgta. Vakar įsitikinome, kad teisinę sistemą formuoja viena LDDP. Todėl iškyla grėsmė Lietuvos žmonėms, kad gali prasidėti politiniai susidorojimai.

Pone A.Baskai, ar teisėjai pastelgė Seimas, atmesdamas teisėjos O.Dzedulionienės kandidatūrą?

A.Baskas: Manau, kad balsavusieji prieš pasielgė neteisingai, kadangi neverino teisėjos O.Dzedulionienės kvalifikacijos. Pagal panaikintų nuosprendžių skaičių jos rodikliai yra vieni geriausių Aukščiausiajame Teisme. Norint, kad teismas būtų veiksmingas, jį reikėtų formuoti politinių jėgų susitarimu, o ne jėga. Toks teisėjų skyrimo procesas ydingas.

Edmundo A.Baskas Simanaičio nuotraukos

datūros nesiūlyti. Bet Valstybės ir teisės komitetas ją rekomendavo. O kai kandidatė buvo pakviesta į salę, to komiteto pirmyninkas P.Vitkevičius, pats pasiraše rekomendaciją, išbėga į tribūnų ir kalba prieš... Tai valdančiosios partijos sadistinis bruožas. Aš suprantu po tokio surengto teismo dvasinę būseną žmogaus, 30 metų išdirbusio teisėjų, niekuo nenusižengusio... Čia žiauraus politinio keršto spektaklis, suvaidintas vių Lietuvai, siekiant išauginti teisinkus. Tuo aš negaliu nesipiktinti. Ši reikalą iškelsiu teisinkų draugijoje.

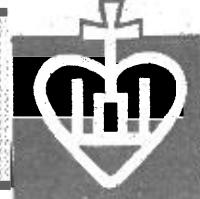

1994m. gruodis

TREMINTINYS

Nr. 35 (140)

4

Pusamžis kilnios BALF'o misijos

Spalio 22d. Čikagoje šv.Kazimiero seserų vienuolyno auditorijoje įvyko iškilmingas Bendrojo Amerikos lietuvių šalpos fondo (BALF) 50-ies metų veiklos jubiliejaus minėjimas. Šios organizacijos ženklas- penkios ištiestos rankos, simbolizuojančios pagalbą ir šalpą iš penkių planetos kontinentų. Renginyje dalyvavo ir LPKTS prezidentas Seimo narys B.Gajauskas. Sugrūsusi į tévynę jį aplankė laikraščio korespondentė.

Pone B.Gajauskai, koks buva svarbiausias jūsų kelionės į JAV tikslas?

Dalyvavau BALF'o 50-mečio jubiliejiuose renginiuose. Daugelis šios organizacijos skyrių paminėjo tą sukaktį. Buvo ne tik Čikagoje, bet ir Klyvende, Deiton Bič mieste, Los Andžele. Ši didžiulė organizacija per penkiasdešimt metų atliko milžinišką darbą. Karui einant į pabaigą buvo remiami Vokietiją užplūdė mūsų pabėgėliai, o paskui jieems buvo padedama persikelti ir apsigyventi JAV. Buvo remiami moksleiviai, studentai. Labdaros lėšas rinko Amerikos lietuvių. Vėliau BALF'o veikla išsiplėtė į kitas šalis, pavyzdžiu, į Lenkiją, ir žinoma, į Sovietų sąjungą ir jos okupuotą Lietuvą. Reikėjo padėti tremtiniams, politiniams kaliniams ir jų šeimoms. Jubilejiniame BALF'o seime iškilo klausimas, ar dar reikalinga ši organizacija, jei Lietuva atgaus Nepriklausomybę, turi sa-

vo vyriausybę ir tvarkosi pati? Dauguma pasiskė už pagalbos testinė. Išsiminė vieno kalbėtojo mintis- kol nors vienam lietuviui bus reikalinga pašalpa, tol ir BALF'as yra reikalingas. Ilgametė organizacijos pirmininkė p.Marija Rudienė labai aktyvi. Galima tik stebėtis jos energija ir pavydėti jai atkaklumo. Daugelis BALF'o žmonių dirba iš idėjos. Ši didelė organizacija teturi vos 1,5 apmokamo etato (reikaliu vedėjų centre ir puse etato iždininką). O darbų gausybė. Ir ne tik raštvedybos, bet ir fizišio sunesti daiktus, sukrauti į dėžes, išsiusti. Dirba tik savanoriai. Mums reikėtų iš jų pasimokyti. BALF'as neremia kultūrinėnų renginių ir akcijų, o tik šalpos reikalingus asmenis. Taip ir istatai rašo. O valstybė remia labdaros veiklą, iš aukotojo neimdama mokesčių.

Ar BALF'as gali remti organizacijas?

Ne, tik asmenis. Todėl mes visą gautą šalpą iki paskutinio

BALF'o pirmininkė Marija Rudienė

cento išdalijame. Esame tik tarpininkai tarp BALF'o ir šelpiamo žmogaus. Jiems nuvežiau ir įteikiau gana smulkią ataskaitą apie išdalytą šalpą.

Ar nėra Amerikoje panašios į BALF'ą organizacijos, saky sim, latviam remti.

Ne, JAV tokios organizacijos nėra.

Ar BALF'o atstovai lankosi Lietuvoje?

Ponia M.Rudienė ir jos vyras čia lankesi jau du kartus. Žadėjo paramą testi, remti ir Rusijoje gyvenančius lietuvius. Ne su tikras, bet manau, kad para ma į Rusiją siunčiama iš giminių gautais adresais.

O į Lietuvą parama siunčiama tik per LPKTS ar ir kitaip?

Ne tik per Sąjungą, bet ir tiesiogiai atskiriemis žmonėms. Vaistus siunčia ir ligoninėms.

Mūsų Sąjunga neturi monopoliu. Tai net neapsimokėtu, nes esame, kaip minėjau, tik tarpininkai. BALF'o atstovams sakiniau, kad būtų geriau, jei paramą siuštų tiesiogiai asmeniui. Mes tik informaciją apie remtiniausius žmones teiktume. Taip išvengtume nepagrįstų įtarinėjimų. Jiems parodžiau, kokią ankstą, lankydamis remtiną žmogų, užpildo mūsų skyrių žmonės.

Kas aukoja BALF'ui- tik pavieniai asmenys ar ir organizacijos?

BALF'as plačiai žinomas. Jam aukoja ir organizacijos, ir pavieniai asmenys, ir ne tik lietuvių. Paprastai aukoja jama pagal gyvenamąją vietą. Iš ten pranešama į centrą. Centras surašo atitinkamą dokumentą, kurio pakanka, kad iš aukotojo nebūtų imamas valstybinis mokesčis. Amerikiečiai labai stropiai laikosi įstatymų, vengia juos pažeisti.

Dabar norėčiau užduoti provokacinį klausimą. Ar mūsų verslininkai, ar šiaip praturtėję žmonės aukoja ką nors nuskurdusiems tautiečiams? Palyginkite mūsiškius su Amerikos verslininkais.

Negirdėjau, kad aukotų... Gal Caritas organizacijai, gal kitiems, o mums tai tikrai neau-

koja.

Gal vertėtų, sekant BALF'o praktika, paskatinti praktūsius verslininkus, pramonininkus imtis šios kilnios labdarinės veiklos? Už tai būtų atsilyginta dėkingumu, gero vardo garsinimu ir mažesniais mokesčiais.

Taip, to reikia imtis, nes vargingai gyvenančių Lietuvos tikrai daug. Tik mūsų įstatymai labai nepalankūs labdarai. Juos reikėtų pataisyti. Manau, kad taip ir bus padaryta. Mūsų Vyriausybė, kaip ir Amerikos, turėtų skatinti labdaros veiklą. Tokiu būdu valdžia pasidalija rėmimo našta.

Ar tokioje valdžios pozicijoje nežvelgiate politinio atspalvio? Gal valdančioji LDD partija apskritai nesuinteresuota šepti žmones, kuriuos anksčiau komunistai nuskriaudė, represavo?

Be abejų, jie nesuinteresuoti šepti politinius kalinius ir tremtinius, bet ne vien jie gyvena skurdžiai. Kiek vaikų skursta! Tegul remia nors tuos, kurie, jų manymu, nėra prieš komunistus nusistatę. Ir tokiu atveju Lietuvai bus geriau.

Visi mes turime būti dėkingi BALF'ui už kilnią misiją, už materialinę ir dvasinę paramą mūsų tautiečiams. Ačiū už pokalbi.

Sunkus mūsų Prisikėlimas

Pasaulis ir išeivija pamatė mus ne tokius, kokius tikėjosi matyti. Prisikelti sunku... Vėl mus kamuoją nevilti, praradimo jausmas.

Buvusios kompartijos mutantai, šiek tiek šviesiau persidažę, girdamiesi nebūtai žygdarbiais, vėl bando mus žingsnelis po žingsnelio sugrąžinti pas senuo sius savo draugus. Leisdami Rusijos kariniam transportui naudotis Lietuvos valstybės geležinkeliais ir oro erdve, mes prarandame ne tik daļi suvereniteto, bet ir kovingiesiems imperijos generolams grindžiamie kelių į mūsų kaimynų žemes, į jų laisvę ir nepriklausomybę.

Kodėl išklystama iš to kelio, kuriuo mūsų derybininkai Maskvoje ējo prie ketverius metus? Šiandien jau nežinome, kur mūsų valstybę ryt ar poryt nubes "tautos protas, garbė ir sąžinė". Likimas pasijuokė iš mūsų tada, kai valstybės vairą patikėjome tiems žmonėms, kurie netikėjo mūsų apsisprendimo teise ir net tam priešinosi. Jie ir nerodys ryžto vesti mus laisvėjimo ir klestėjimo keliu, nes jau pirmaisiais Nepriklausomybės metais spėjo tarp savęs puikiai "susigroti" ir užvaldyti mūsų ekonomiką.

Apsisaukę pirmaisiais laisvės gynėjais, jie bando suniekinti mūsų Tėvynės meilę, o mus suliginti su stribais. Apie koki suliginių galbūt kalba: juk vieni kentėme lageriuose, tremtyje, o antri už

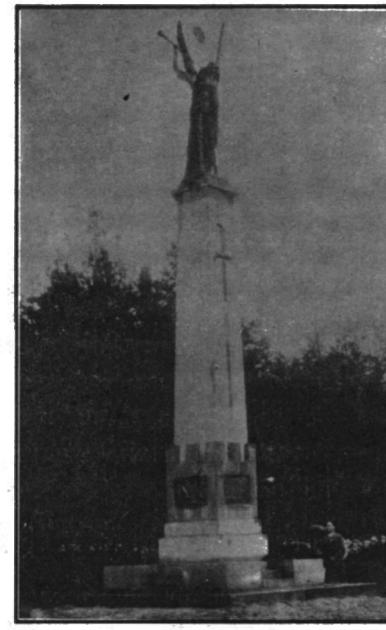
Judo skatikus Tėvynėje pirtelėse girtais balsais traukė: "Siroka strana moja rodina..." Negali politinis kalinas ir tremtinys suprasti, kodėl jam valdžia nulémė gauti perpus mažesnę pensiją už tremčiai ji išdavusį, kalėjime kankinusį kolaborantą. Suprantama, tokią "lygibę ir vienybę" mums pasiūlė Sniečkaus, Gedvilo ainiai. Tik nuoširdi budelių atgaila ir desovietizacijos įstatymas galėtų tautą suvienyti ir padėti žengti tikro demokratėjimo keliu.

G.Vagnoriaus vyriausybė bandė atlyginti tremtiniam bent menkai daž už patirtas skriaudas, o ši vyriausybė viską pavertė pokštą, atlygindama už tremties metus 6 Lt, o sugriautas sodybas ir namus įvertindama šimtu ar mažiau litų. Vieni "socializmo" griuvėsiuose, vienai nuskurdo, kiti, doruosius apiplėše, žabiškai praturtėjo, tapo milijonieriais.

Kai valstybėje mindoma moralė, nepaisoma įstatymu, tauta neginama ne tik nuo vagių, plėšikų, žmogžudžių, mafiozų, bet ir nuo godžių savo priesaiką užmiršusių vadovų. Tada kriminalinio pasaulio vadeivoms sudaromos sąlygos giminiuoti su valdžios struktūromis ir nebaudžiamieis viešpatauti.

Kai tauta referendumu bandė valdančiai partijai priminti, kad reikia tešeti per rinkimus duotus pažadus, susilaikėme rūstaus pykčio, pagiežos, trukdymų. Net pi-

ramidės viršūnės nervai neišlaikė- buvo raginama referendumą boikotuoti. Apviltai tauta atsibus ir susipras, per ateinančius rinkimus nebalsuos už tuos, kurių padėjė rankas ant Konstitucijos šventvagiškai prisiekinėja.

1929m. Alytuje pastatytas paminklas "Žuvusiems dėl Lietuvos Nepriklausomybės"

Kokiuos kampuose vis dar tebesilapsto dalis mūsų rašytojų, žurnalistų, kai nemato visų neteisysbių?

Sunkus mūsų Prisikėlimas. Bet nera pasauliye šventesnio kampelio už Tėvynę, ir jei Ji vėl pareikalaus aukos, mokėsime už Ją kovoti ir numirti.

Pranas SABONAITIS

LPKTS statuso klausimas

VILNIUS. Gruodžio 6d. KGB rūmuose bu dėj 24 politinių kalinių, tremtiniai partizanai raštu kreipėsi į Vilniaus PKT bendrijos tarybą su prieikaištu, kad ši, pasirinkdama vi suomeninės organizacijos statusą, ardo LPKTS vienybę, bando supriešinti narius ir skaldyti organizaciją. Buvo pareikalauta kreipimasi spaustinti "Tremtinyje".

KAUNAS. Gruodžio 4d. LPKTS Kauno skyriaus Žaliakalnio narių susirinkime Sąjungos tarybos ir LR Seimo narė V.Briedienė paaiškino, kodėl LPKTS teko pasirinkti politinės organizacijos statusą, tačiau salėje atsirado nepritarančių. Vienas jų A.Barkauskas- parašė "Tremtinyje", kad kategoriskai nesutinka su V.Briedienės nuomonė. Ši rašinį taip pat buvo reikalau jama spaustinti "Tremtinyje".

Redakcijos pastaba. Kas kalpą pagėja, tas taip prisiėda prie geresnės Lietuvos atėties kūrimo. LPKTS ilko politinė organizacija, kad neprastą telės keičiai savo kandidatų į deputatus. Šis statusas yra juridiskai įformintas. Tlk LPKTS suvažlavimas turi teisę į kelištis. Nederėtų provokuoti žmonių grėžtis prieš kurią nors kitą dešiniųjų politinę ar vi suomeninę organizaciją, partiją. Sąjūdį, prieš kurį nors konkretų asmenį, ne susitinkantį su tokiu LPKTS apsisprendimui, ar atvirščiai- menkinti LPKTS vadovus. Ši sąjunga turi gana stiprą organizacine grandį visuose rajonyje skyriuose. Yra ko pasimokyti iš Klaipėdos, Panevėžio, Alytaus, Prienų. O ir Kau nas, Jau turintis 7355 narius, dirba labai aktyviai, ieško sąlyčio taškų su vi salis dešiniuolais judėjimais ir partijomis.

"Tremtinyje" nespausdins rašinių LPKTS statuso kėlimo klausimais, nes tai LPKTS suvažlavimo prerogatyva.

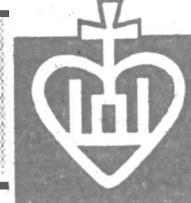

1994m. gruodis

IREMINTINYS

Nr. 35 (140)

5

(Tėsinys. Pradžia Nr. 34)

1946 metai. Viena iš penkių seserų, kuriai sukako vos 18 metų, iš gimnazijos suolo suimama. Žiauriausiai Stalino ir Berijos metodais buvo "išgautas prisipažinimas", kad ji priklauso kažkokiai pogrindinei organizacijai.

Gūdžią lietingą 1948m. gegužės 22-osios naktį stiprus dužiai i duris pažadino mūsų šeimą. O namie buvo tik mama, aš, einantis septynioliktus metus, metais jaunesnis brolis ir devynerių metukų sesutė (dvis seserys studijavo Kaune, tévelis dirbo tolimame kaime, o jauniausią penkerių metukų sesutę buvo pasiėmusi pauginti teta, gyvenusi netoli Kėdainių). Mamai atidarius duris, i vidų išveržė septynetas ginkluotu vyrų. Mama skubiai iš stalčiaus ištraukė trečiojo laipsnio "Motinystés ordiną" ir prisegė ji prie krūtinės, manydama, kad toks vyriausybės apdovanojimas galėjos vaikus apsaugoti nuo piktoios dvasios. Tačiau ji nenumañė turėsianti reikalų ne su žmonėmis, o su žvėrimis. Vienas jų išémė mamai ginklą į krūtinę, kur puikavosi "Motinystés ordiną".

"nas", antras su rūbo skiaute išplėše jį ir sviedė ant stalo, émės baisiai šaukti: "Gdie twoji syny bandity?" Mama, siaubo apimta, nuvedė išibrovėlius į kitą kambarėlį, kur mes, vaikai, šio košmaro prižadinti, susispieptė lovos kamputyje, drebéjome, verkéme. Ji pasakė: "Štai mano vaikučiai". Pamatę, su kokių "pavojingu liaudies priešu" susidurė, išibrovėliai šiek tiek atlyžo. Perskaipė kažkokį popiergalį, kurio turinio šiandieną nepamenu, liepė per pusę valandos susiruošti: atvažiuos mašina ir mes, "liaudies priešai", būsime ištremti.

Iš miego prižadinti, drebančiomis rankomis ne ką begalėjome paimti, be to, mūsų pastogėje aruodų su gerybėmis niekada nera buvę. Apsirengėme kas ką turėjome, o po pusės valandos suburzgė mašina. Mama žengė ant slenkščio ir raudoda-ma maldavo: "Zastrelite nas zdesj, zdesj naš dom". Žinoma,

niekas jos neklausė, pasmerkdami mus ateities kančioms. Vie-nas iš saugotojų atkreipė dėmesį

tamsą, lietų, nežinią...

Sulipome į mašiną, papras-tą atvirą sunkvežimį. "Angelu

Valerija Leparskaitė-Eimontienė su savo vaikais 70-ose proga Jonavėje

į kampe stovinčius keturis maišus ir paklausė, kas juose. Mama atsakė, kad tai miežiai. Ta-da jis sako: "Vozmите ich, prigo-diatsa". Matyt, jo dar žmogaus būta, nes pats tuos maišus su žemės dovana sumetė į mašiną. Mes, pabučiavę gimtosios pastogės slenkstį, išėjome į

sargų lydimi, pajudėjome. O kur veža, nežinome. Mašina pa-suko per Neries tiltą.

Spėlio jome, kad veža į Kau-ną, bet už tilto pasukome prie-šinga kryptimi, į Skarulių bažnytkaimį. Mašinai sustojus prie bažnyčios, keli sargybiniai iššoko iš mašinos ir nužingsniavo

kaimo link. Po kiek laiko pamatėme pastotę, kurioje irgi buvo "liaudies priešai": viena sena moterėlė, kita - gal 40 metų amžiaus (vėliau paaiškėjo, kad ji buvo ligonė) ir du berniokai: de-vynerių ir penkerių metukų. Įlaipinus šiuos "liaudies priešus" mašinon, tais pačiais kelias gržome Jonavon. Buvusioje Šiaulių gatvėje sunkvežimis sustojo prie vieno namo, iš kurio išvedė apsiverkusį dvylikos metų vaiką - Algį Ragelskį. Mūsų būrys pasipildė dar vienu "nu-kenksmintu liaudies priešu". Mašinai sustojus buvusioje Jonavos turgavietės aikštėje, du mūsų sergėtojai mane ir Algį nusivarė į saugumą. Ten mus išskyre, tardė atskiruose kambariūose. Manės klausinėjo, kur yra tévelis. Atsakiau, kad jis kažkur kaime dirba. Daugiau nieko nesakiau, pakištą protokolą pasirašyti atsisakiau. Gir-dėjau, kaip gretimame kambaryje verkė Algis. Vėliau paaiškėjo, kad prieš ji buvo naudojamas smurtas. Po to mus vėl atvarė prie mašinos, kuria nuvažiavome geležinkelio stoties kryptimi.

(B.d.)

Po karo gyvenau Vilniuje, universitete dėščiau dendrologiją. 1945m. birželio 27d. buvau suimtas ir uždarytas į KGB rūsių 7 kamerą. Pralaikė pusę metų ir vis žiauriai - tardė. Vieną gruodžio vidurnaktį mus išvežė į Lukiskes. Kariškiai rengė kalinį etapą. Jau buvo daug kalinį privežta iš kitų kalėjimų. Kamera buvo pilnutėlė. Jėga igrūstas vidun, stovėjau prispaustas prie durų, negalėdamas net pajudėti. Po valandėlės prižiūrėtojas jas atidarė ir per jėgą išpraudė dar vieną kankinį. Iš nuovargio bandžiau pritūpti ir užgavau kažkurio kojas. Pasipylė užgaulūs priekaištai. Tik anksčiau suvarytieji sėdėjo prigludę prie sienų, o kiti - stovėjome. Nuovargis kėlė irziumą. Laimė, kad tarp mūsų būta kuno. Vakare jis mums pasiūlė pasimelsti. Malda ir giesmė "Marija, Marija" visus šiek tiek nura-mino. Bandėme suvokti, kad tai tik kančių pradžia, ateityje bus dar sunkiau. Naktį atsidarė durys ir, išsauktiesiems buvo išsakytą išeiti su daiktais. "Su daiktais", kai jų neturi, reiškė, kad išveda visam laikui. Išsaukė ir mane.

Paskui mus nuvedė buvusion cerkvėn. Lukiskių kalėjimas-rusų carų palikimas. Tada kaliniai iš visų aukštų, pro grotas stebėdavo stačiatikių pamaldas. Lukiskių kalėjimas mažesnis nei garsusis Krasnojarsko ar Irkutsko "Centralka" ir neturi

požemyje tokų didelių kamerų tranzitiniam kaliniams.

Cerkvėje laukė kareiviai. Jie išakė nusirengti kratai. Kratė atidžiai. Čiupinėjo pamušalą, siūles, rankoves, kišenes, kepurės, žiūrinėjo į burną. Liepė lankstyti, giliau dūsauti.

Po to reikėjo prieiti prie gydy-

da eiti. Kolona atrodė kilometri-nė, nuo Lukiskių kalėjimo nusi-tešė per visą aikštę.

Ėjome išvargę, alkani, išnie-kinti ir nežinodami savo kaltės. Koloną varė ginkluota sargyba su šunimis. Dauguma kankinių buvo neteisti.

Nuvarė mus į prekių tra-

paliuką perpjovėme. Silkes susi-kišau į kišenes, prisiminęs senų kalinų pamokymus, nevalgiau.

Jau sutemo, o mūsų vis ne-veža. Šaltis sustiprėjo, spaudžia-mės vienas prie kito, kad tik bū-tų šilčiau.

Pagaliau lauke pasigirdo bal-sai ir atsidarė vagono durys.

vilkomės tuo, kas ką pačiupo.

Prasidėjo aimanos, prašymai:

- Vyručiai, kas paėmė ilgas kelnes? Man pakliuvo trumpas.

- Gal kas didelį švarką pačiu-po?.. Duosiu mažesni.

Aš turėjau paėmęs per dide-lį švarką ir kelnes. Tuoj per ran-kas pasiunčiau prašančiam. Ga-vau mažesnius, bet ne savo. Dar keliskart teko mainytis. Švarką buvo lengviau surasti, nes tu-rėjau kišenėse silkes. O kelnių ligi ryto negalėjau rasti. Apie baltinius niekas ir nesiteiravo, žinodami, kad jie sutrypti.

Išaušus vėl prasidėjės drabu-žių mainymas baigėsi apie vi-dudienį. Radau ir kelnes.

Taip ir nepastebėjome, kad jau važiuojame. Žmonės po to-ko košmaro lyg ir aprimo; su-spispaudę snaudė.

Apie vidudienį daugelis nuo silkių pajuto troškulį. Stotyse pradėjo belsti į sienas, prašyda-mi vandens. Sargybiniai atsakinejo keiksmažodžiais, rėkė, gra-sino karceriu.

Nebuvo vagone ir "parašės"-kubilo reikalui atlitti. O norin-čių atsirado nemažai, neišlaikę pradėjo šlapintis ant durų. Sar-gybiniai braškindami automatiškai liepė trauktis. Vienam kitam raižė pilvą, reikalavo išleisti laukai. Sargybinis dar labiau ištužo ir neleido. Žmogus neišlaikės pri-tūpė čia pat, vagone prie durų. Ki-lo aplinkinių nepasitenkinimas.

(B.d.)

Lukiskių kankiniai

Povilas VILKUS

tojų, sédinčių čia pat prie stalų, šie braukę pirštais per šonkaulius, nustatydami darbingumą.

Apsirengusius varė kieman ir rikiavo po penkis. Tada kareiviai su šunimis išlydėjo pro vartus. Kiek pavedėje, išakė gultis ant patižusio kelio. O beveik visi buvome suimti vasara, vil-kėjome tik švarkeliais ar lietpalčiais. Gulti į purvą nesinorėjo, dėlėme. Sargybiniai pašėlo, émė pjudyti šunimis, mušti šau-tuvą buožėmis.

Nors šaltis buvo nedidelis, lengvai snigo, bet ilgiau gulėdami purvę, žmonės pajuto, kad émė prišalti. Kilo panika, kai keli bandé keltis. Sargybiniai émė juos šaudyti, atsirado ir keli karininkai. Vis dėlto buvo priversti susingusius nusivesti į kalėjimą. Ten aprengė kare žuvusių purvinais "bušlatais". Kankinimas vyko ry-tą. Prašvitus buvo duota koman-

kinių stotį. Ten laukė ilgas va-gonų sastatas. Vagonai specia-liai buvo apkalti lentomis, su pa-kopomis ir peréjimais.

Ilgai stovėjome prie sastato, kol pagaliau atėjo keli karininkai ir iš sąrašų šaukė pavardėmis. Išsauktasis turėjo pasakyti savo metus, tévo vardą ir iši-ropsti į vagoną. Pilną žmonių vagoną aklinais uždarė. Vidus primėtytas plytų nuola už, ce-mento atliekų.

Pavakare porai žmonių da-vė po mažą sušalusios duonos kepaliuką ir kiekvienam po dvi silkes.

Susitarėme, kaip kepaliuką dalytis. Buvę ūkininkas net bandė jį užanty je atsildyti, bet tik pats atšalo. Buvome alkani, bet duonos atsikasti negalėjo-me, neturėjome ir kuo atsiriek-ti. Kažkurius pasiūlė špagato ga-baliuką. Juo per pusvalandį ke-

Šiuo metu sukanka 50 metų nuo literatūros „žurnalo” “Tėvynės ilgesys” pasirodymo tremtyje Altajaus krašte, Troicko rajone, Južakovo miško pramonės gyvenvietėje

1941m. birželio 14d. su tėvais buvau ištremtas į Sibirą. Man tada buvo septyniolika, buvau Panevėžio II vidurinės mokyklos abiturientas.

Tėvas buvo teisininkas. Jis pateko į Kraslago Rešiotų lagerį, čia po 10-ies mėnesių ir mirė.

Mes sū motina atsidūrēme Altajaus krašte. Tremtyje iš pražiū dirbau sunkū fizinių darbų, plynų, pabėgi fabrikuose, statybose, tiesiau kelius, valiau sniegą nuo jų, kirtau miške storaiusias pušis, deginau jų šakas. Paskui pavyko išsidarbinti kontoroje, išmokau buhalterio darbo. Tada gyvenimas palengvėjo. Gyvenome pusbadžiu, motina mainydavo drabužius ir kitus atsivežtus daiktus į maistą.

Tačiau jaunystė yra jaunystė. Kai esi jaunas, visi sunkumai įveikiami. Buvo tremtyje ir šviesesnių akimirkų. Dar gimnazijoje domėjausi literatūra, svajojau būti rašytoju. Ir čia, Sibire, norėjau kurti, rašyti. Vie na kartą pasiūliau savo draugams, patekustems į tremtį iš gimnazijos suolo, susiburti į literatūros būrelį ir išleisti laikraštką. Idėja draugams patiko, ir po savaitės, 1944m. balandžio 16d., per Atvelykį, rankose jau laikėme literatūros „žurnalą”, kurį pavadinome „Tėvynės ilgesiu“. Tai buvo sasiuvinis su ranka perrašytas mūsų eileraščiais, apskymais.

O, tai buvo nuostabios mūsų gyvenimo tremtyje dienos! Vėliau, jau nustojo leisti „žur-

nalą“, aš parašiau „Tėvynės ilgesio“ istoriją, kur, be kita ko, aprašyta ir tai, kaip mes rinkome „žurnalą“ pavadinimą. Ta „istorija“ ir padeda man dabar, po daugelio metų, prisiminti vienas smulkmenas.

Taigi iškilo problema, kaip pavadinti mūsų laikraštką. Aš pasiūliau pavadinimą išrinkti konkurso tvarka. Pasiūlēme draugams, kad kiekvienas sugalvotų kuo daugiau įvairiausią pavadinimą. Terminas - viena diena. Visi stengėmės sugalvoti kuo daugiau pavadinimų. Lapus su pavadinimais įdėjome į vokus, užklijavome ir nunešme mūsų draugui Vladui. Kitą vakarą devyni jaunuoliai susirinkome į būri. Ant stalo gulė-

kirsčius publikai, „Tėvynės ilgesio“ autorai, išėjė iš barako, žiūrėjo vienas į kitą spindinčiomis akimis. Ir be žodžių buvo aišku, kad jie be galio laimingi ir dabar su dviguba energija rašys daug daug eileraščių, baladžių, novelių, feljetonų, apskymų.

Vėlai vakare, atsigulę į patalą, Danutė, Vitalija, Algiris, Algirdas ir Aleksandras jau mąstė apie naujus kūrinius...

Kitą dieną per pietų pertrauką į baraką pas Aleksandrą įlėkė Algirdas:

- Tik ką pas mane buvo Jane. Jos motina uždraudė jai bendradarbiuoti „Tėvynės ilgesyje“. Ji vakar labai išsigando, sako, gali sužinoti enka vedistai ir visus susodinti. Sako, baikit tą žaidimą, nežaiskit su ugnimi.

Aleksandras pasijuto tartum šaltu vandeniu apipiltas. Dabar, kai jie taip karštai pasiryžę kurti, Janinos motina siūlo baigti.

Altajaus kr. Troicko raj. Južakovo miško pramonės gyvenvietės tremtiniai. Tarp jų keturi „Tėvynės ilgesio“ leidėjai ir autorai. Sėdi (iš kairės): J.Kumpinaitė, N.Vaisiūnaitė, D.Rozmanaitė. Stovi (iš kairės): J.Biliūnaitė, V.Biliūnas, A.Mikutavičius, A.Nadzeikaitė. 1946m.

Nijolė ir Algiris (iš tikrujų Algirdas) Vaisiūnai, išvežti iš Utenos;

Janina Kumpinaitė, išvežta iš Molėtų; Aleksandras Mikutavičius (aš), išvežtas iš Panevėžio. Danutė buvo vyriausia: 1944m. jai buvo 22-eji, Algiris - jauniausias - jam buvo tik 15.

galima. Ar ne paradoksas?

1962m. baigiau universitetą, ir ryžomės grįžti į Lietuvą. (Taigi tremtyje išgyvenome net 21 metus.) Grįžęs į Vilnių, nuėjau į VRM. Pasirodo, mums jau buvo leista gyventi Lietuvoje, tik niekas neskubėjo to pranešti.

Prasidėjo nauji vargai. Norėjau dėstyti matematiką vidurinėje ar aukštojoje mokykloje arba gauti ekonomisto ar buhalterio darbą. Deja, tremtinio niekur nerorėjo priimti. Vargais negalaus priemė laborantu KPI Taikomosios matematikos katedroje. Ir tik po penkerių metų man buvo leista dirbtai asistentu.

1990m. vasario mėn. gavau pranešimą, kad Rusijos aukščiausasis teismas mane reabilitavo, nes nerado jokių nusikalstamo požymių nei mano kūriuose, nei mano kalbose su draugais apie gerą gyvenimą Lietuvoje prieš karą.

Tada parašiau Altajaus krašto KGB, prašydamas, kad grąžintų „Tėvynės ilgesį“ ir mano rankraščius, nors mažai beturėjau vilties, kad jie išliko per 44 metus. Ilgai negavau atsakymo. Parašiau dar kartą. Po to greit gavau labai malonų laišką, kuriame pranešė, kad „Tėvynės ilgesi“ ir mano rankraščius gegužės 18d. persiuntė Lietuvos KGB, prašydami juos grąžinti man.

Vėl teko ilgai laukti. Ir štai 1990m. spalio 19d. Vilniuje KGB rūmuose grąžino man neįkainojamą turą, atimtą dar 1946 metais. Negalėjau atsidžiaugti tais septyniais sasiuviniais su tokiais brangiais žodžiais ant viršelių: „Tėvynės ilgesys“. Pageltę nuo laiko, subadyti yla, tardytojų pabraukti.

O kur šiandieną tie jaunuoliai, „Tėvynės ilgesio“ leidėjai ir autorai? N.Vaisiūnaitė mirė Krasnojarsko kr. 1966m., A.Vaisiūnas tebegyvena Barnaule, A.Rozmanas gyvena Taline, o D.Rozmanaitė, J.Kumpinaitė, V.Dambravaitė ir aš, A.Mikutavičius - Lietuvoje.

Aleksandras MIKUTAVIČIUS

“Tėvynės ilgesys”

jo lapas su 93 pavadinimais. Išnagrinėjė sąrašą, į popierius lapelius kiekvienas įrašėme po vieną labiausiai patikusį pavadinimą ir sumetėme į kepurę. Išvyniojus laiškelius paaiškėjo, kad daugiausia balsų penkis-gavo „Tėvynės ilgesys“. Taip ir buvo pavadintas mūsų „žurnalas“.

Išleidę „žurnaluką“ surengėme „literatūros vakarą“: į vieną baraką sukvetėme savo motinas (visų tėvai buvo lageriuose), broliukus, sesutes, senelius, kitus ta utiečius. Skaitėme savo kūrinius, mums nuoširdžiai plojo. Kokia tai buvo šventė!

Išsiskleidęs žurnalukas

Ir ko gi ji bijo? Juk „Tėvynės ilgesyje“ jokios politikos nėra ir nebūs. Ir Aleksandras, daug negalvojės, pasakė:

- Pasakysime Janei, kad daugiau nebeleisime laikraštuko, o patys jų leisime ir toliau.

Algirdas tam pritarė. Taip ir buvo pasakyta Janinai. O šeši jaunuoliai - Danutė, Vitalija, Nijolė, Algiris, Algirdas ir Aleksandras - kūrė ir toliau.

Danutė ir Vitalija paraše nemazai gražių eileraščių. Algiris, kurio pirmasis feljetonas buvo nelabai vykšas, dabar, kai nereikėjo skubėti, ėmė sekmingai rašyti, ir kituose „Tėvynės ilgesio“ numeriuose buvo nemažai jo puikių eileraščių ir prozos kūrinių. Algirdas išsitiko, kad jo stichija apskymai- ir paraše įdomių kūrinių. Aleksandras raše ir eileraščius, ir apskymus. Bet proza sekėsi kur kas geriau.

Po mėnesio, 1944m. gegužės 15d. išėjo 2-as „Tėvynės ilgesio“ numeris. Dabar, prisiminę Janinos motinos išgąstį, jaunuoliai neberengė literatūrinio vakaro, o susirinko pas Danutę ir Algirdą, ir kiekvienas garsiai paskaitė savo kūrinius.

Paskui išėjo trečias, ketvirtas, penktas, šeštasis numeris, o 1945m. gegužės 2d. - septintas-paskutinis. Kodėl paskutinis? Algirdas sunkiai susirgo ir kelis mėnesius gydėsi ligoninėje, o Vitalijos šeima (ji, jos motina ir trys broliukai) persikelė gyventi už 20km. Taip literatūros būrelis iširo.

Kas tie jaunuoliai, aprašyti šioje „Istorijoje“? Danutė ir Algirdas Rozmanai, išvežti iš Panevėžio, Vitalijos Dambravaitė,

„Tėvynės ilgesys“ puslapis. 1944m.

1994m. gruodis

TREMINTINYS

Nr. 35 (140)

7

Kalvarijos partizanai

Straipsnyje. "Po istorines vietas pasižvalgius" ("Tremtinys Nr.29 (134)) apie Kalvariją vos trys eilutes. Norėčiau papildyti šias žinias.

1944m. ankstyvą rudenį nuo Kalvarijos iki Kalniškės, Lietuvos kariuomenės kpt. Vaciaus Navicko-Perkūno vadovaujama, kūrėsi partizanų grupė, pagal vadovo slapyvardį pasivadinusi Perkūno rinktine. 1945m. pavasarį rinktinė turėjo apie 400 vyrų. Nors du aktyvūs V.Navicko padėjėjai - Vincas Pasiukonis ir Juozas Bancevičius- 1945m. buvo suimti ir nuteisti mirties bausme, rinktinė kūrėsi greitai ir organizuotai, mat tam buvo ruošiamasi iš anksto- dar vokiečių okupacijos metais Kalvarijoje veikė VLK' o grupė, kuri tapo rinktinės pagrindu.

Jau 1945m. per grabnyčias Perkūno rinkt. apie 30 partizanų su rogiemis užpuolė Rudaminos miestelį (Lazdijų raj.). Bažnyčios varpams pakvietus pamaldoms, prie stribynės įvyko susišaudymas. Nukovus kelis stribus, kiti, ginkluoti šautuvaus ir automatais, subėgo į bažnyčią ir išsislapstė tarp žmonių. Partizanai į bažnyčią néjo.

1945m., susikūrus "Tauro" apygardai, Perkūno rinktinės Sangrūdos grupė tapo Vytauto rinktinės 4-a kuopa, o po metų Sūsninkų grupė- 44-aja Vytauto rinkt. kuopa. Kalvarija buvo šių kuopų apsupta. 4-os kuopos vienas būrys dislokavosi Punsko apylinkėse- Lenkijoje. Kuopos teritorija buvo pasienio zonoje, todėl čia netik stribai, emgebiastai, bet ir pasieniečiai drusdavo ramybę ir valkiodavosi po sodybas. Ir vis dėlto vyrai kirsdavo sieną- eidavo į vieną ir į kitą pusę.

1946m. pavasarį partizanai Tigras, Žaibas, Balandis, Meška ir Lubinas per sieną į Lenkijos pusę perveidė aštuonių vežimų vilkstinę. Tai buvo lenkų šeimos iš Jonavos ir Kėdainių rajonu.

4-os kuopos štabą vadino Baltaisiais rūmais arba Karvelio būstine. Slėptuvė buvo įrengta Menkupių kaimo Jono Pupkos sodyboje. Šioje slėptuvėje aptardavo kuopos ir rinktinės reikalas, o 1947m. gegužės pradžioje buvo paruošta J.Lukšos pirmoji kelionė į Lenkiją.

4-os kuopos partizanas Aleksas Keleris-Tigras (lydint-Stumbras) buvo geriausias sienos perėjimo specialistas, mokėjės lenkų ir vokiečių kalbas, gerai žinojės Punsko apylinkes. Bonifacas Rutkauskas-Apuokas (lydint-Rudaitis) gerai žinojo Lenkijos pasienį, nes anksčiau tose vietose partizanavo, buvo būrio vadu. Gerai žinojo pasienį ir Stasys Gurevičius-Nykštukas, sumanus ir energingas partizanas.

Kalvarijos apylinkėse partizanai išsilaikė apie 8 metus. 1952m. saugumui išduoti žuvo paskutinėji partizanai.

144 Kalvarijos apylinkių partizanai žuvė, buvo nukankinti kalėjimuose, lageriuose. Gyvų liko dešimt vyrų. Pirmas 1945m. vasario 23d. žuvo partizanas Jonas Pocevičius, 22 metų, iš Mergutrakų kaimo. Jis žuvo netoli savo namų, partizanų gretose neišbuves nė mėnesio. Paskutinieji- Algimantas Rutkauskas iš Rūdninkų kaimo ir Juozas Sasnauskas iš Jakimavičių kaimo- 1952m. lapkričio mėn. buvo sušaudyti Maskvoje, Butyrkų kalėjime.

Antanas KRŪŽIKAS

Kalvarija

Prieš 50 metų

Niekas nesuskaičiuos, kiek nekalta žmonių nukankinta saugumo rūsiuose, stribų būstiniše, kiek užkasta patvoriuose, sumesta į šulinius, išmėtyta miškuose. Nukankintuosius užkasdavo slapčia. Buvo nakinami ir ne partizanai, neginkluoti vyrai.

Štai Rokiškio raj. Žiobiškio bažnytkaimyje gyveno keturi broliai Kirstukai (Antano sūnūs). Petras, g. 1911m., Viktoras- 1913m., Juozas- 1917m. ir Kazys- 1921m. Tik Viktoras buvo vedęs. Siaubingą 1944m. gruodžio 24d. naktį namie buvo Viktoras su žmona Ona ir Petras. Juozas buvo pasitraukęs į Vakarus, o Kazys išėjęs pas draugę į kambarių suvirto 8 Rokiškio stribai. Pirmiausia trenkė Petru iš veidų taip, kad lūžo nosis. Reikalavo dokumentų, dažė bužemis, tempė viską iš namų ir krovėsi į yžimus, net batus mediniaiškai išnešė. Viktorą ir Petrą Kirstukus išsivarė į kiemą. Oną uždarė į daržinę, bet ši ištrūko. Prie ratų jau buvo priroštas irgi žiobiškietis 63 metų Kazys Kirstukas (Viktorui ir Petru ne giminė). Viktorą ir Petrą prirošo prie vežimo ieną. Susukę iš šiaudų gržtės, stribai juos ižabojė, kad nesikalbėtų. Tuo metu keliu dainuodamas éjo Jonas Kirstukas (g. 1913m.), tad stveré į jį, užlaužė rankas, irgi prirošo prie vežimo. Taip visus ir varësi. Suimtieji manė, kad eina į Rokiškį. Tačiau Žiobiškio sankryžoje visi pasuko ne į Rokiškį, o miško link. Kiek pasiara, stribai Viktorą atriko ir liepė eiti į dirvą. Iš paskos sekės stribas, Viktorui kiek paėjus, šovė, ir šis nukrito be sąmonės. Netrukus ir likusius tris nušovė. Petras labai buvė subadytas, jam perpjautas sprandas. Viktoras buvo apsiavęs gerais auliniais ba-

tais. Kai stribas juos movė, peršautasis atgavo sąmonę. Jam buvo peršautas petys, nevaldė rankos. Palaukes, kol nutolo žmogžudžiai, jis per sniegą basas nuėjo prie upėlio, perbrido į kitą pusę, užėjo pas žiobiškietį Alfonsą Sarapiną prašyti apavo. Gavo medokus, bet eiti su jais negalėjo. Basas nuėjo 1,5km, iki Alfonso Rapo Mačiekų kaimo. Tai žmonos tėviškė. Ten jis perrišo, gydė, slėpė. Toli nuo namų nenueidavo. 1945m. sausio pabaigoje parduotuvėje į bažinio Panemunio stribai. Kaip "banditą" nuvežė į Rokiškį iš išlaikė iki šv. Velykų, paleido. 1945m. rudenį, kasant bulves, atejo stribai, areštavo Viktorą ir tuo metu priėjusi žiobiškietę Petrą Velmušką. Abu nuteisė 25 metams. Viktoras Kirstukas kalėjo Vorkutos lageriuose. Kadangi nuo peršovimo nebevaldė dešinės rankos, lageryje dirbo valytoju. Gal tai ir padėjo išlikti gyvam. Grįžo 1956m.

O Kazys Kirstukas, Antano, kurio tą baisią šv. Kalėdų naktį nebuvó namie, išėjo pas partizanus keršyti už nekalta nužudyti brolius. Žuvo 1949m. lapkričio 13-14 naktį Plunksnočių miško bunkeryje su penkiais bendražygiais, išduoti saugumo agento. Kartu žuvo Petras Indriūškevičius- Dainius iš Izduniškio k., Jonas Katelė-Pukas iš Stramilių k., Antanas Bulovas-Budrys iš Kalpokiškio vienk., Juozas Bulovas-Iksas iš Kalpokiškio vienk. ir jo žmona Diana Glemžaitė-Bulovienė iš Kupiškio raj. Palėvenėlės dvaro. Visi bunkeryje nužudyti tieji buvo nuvežti į Juodupės fabriko tvartą. Užkasiomo vieta kol kas nežinoma.

Kostas JASINEVIČIUS
Rokiškis

Pasirinko ne išdavystė- mirti

Gausi buvo mūsų, Masilionių, šeima: 5 vaikai ir tėvai. Gyvenome Biržų apskr. Daujėnų valsč., Miesteliškių k. Turėjome 25ha žemės.

1949m. kovo 25d. mus ištrėmė į Irkutsko sritį, Zemos miesto miško pramonės įmonę. Ten darbas buvo sunkus.

Mus saugojo žiaurus ir klastingas komendantas, enkavedistas Kirilenko. Jis tardė, gąsdino vyrus, net keilioms paroms uždarydavo daboklēn, siekdamas juos užverbuoti.

Nepaliko ramybėje ir mūsų tėvelio Jono Masilio (g. 1898m.). Pasikvietęs į gąsdino, kad išveš šeimą pas baltas meškas, o jis patį uždarys į konklagerį. O jei sutiks jiems dirbtu ir išduos lietuvius, kurie nusiteikė prieš sovietų valdžią, galės ramiai gyventi.

Tėvelis namiškiams pasiskundė dėl komendanto elgesio. Buvo labai neramus ir susimąstęs. Netrukus tėvelis nusižudė. Mums, vaikams, ir mamai tai buvo didelis smūgis. Mama buvo silpnos sveikatos. Mes buvo me paaugliai, bet turėjome uždirbtu, duoną sau ir kitiemis šeimos nariams.

Bet ir komendantas priėjo liepto galą. Jis su vienu užverbuotu lietuviu paštininku pradėjo tikrinti tremtinį gaunamus bei siuntiamus į Lietuvą laiškus ir vogti siuntinius. Komendantą vagystės buvo susektos, jis pateko į kalėjimą. Žmonėms pasidarė lengviau.

Tėvelio palaikus 1988m. slapta persivežėme į Lietuvą. Palaidojome Panevėžio kapinėse prie mamos.

Ilsėkis ramybėje, nieko neišdavęs!

Juozo MASILIONIO pasakojimą užraše
Aldona ŽUKAUSKIENĖ

Panevėžys

Praliejo brolio kraują

1948m. liepos mėn., grįžęs iš lagerio, neroli Užvenčio pirmą kartą sutikau Lietuvos partizanus. Tai buvo septyni vyrai ir viena jauna mergina. Pirmiausia turėjau garbės trumpai pasikalbėti su pačiu Žemaitijos apygardos vadu Montvydu-Žemaičiu. Tarp jų buvo ir vienas užventiškis- Jankauskas (vardo neprisimenu). Jis mane gerai pažinojo. Kalbedamas stebėjaus į rūptumą, logiška mąstysena. Jis sakė, kad yra pasiruošę žūti, bet gyvas nepasiduos nickada!

Šio drąsaujančio partizano- Jankausko- vių artimieji buvo ištrėmti į Sibirą. Kagebistai tiesiogiai, fiziškai sunaikinti drąsaujančio partizano nesugebėjo, tad émėsi šlykščios klastos- stengési apsuktigalvas sunkioje tremtyje esantiems Jankausko giminėms. KGB sumanymas buvo sekmingas- užverbavo partizano brolių Jankauskų (vardo neprisimenu), kad nužudyti savo brolių, su kuriuo patys susidoroti nepajėgę. Už tą Judo darbą pažadėjo paleisti. iš tremties, leisti grįžti į Lietuvą. 1951m. tremtinys Jankauskas inscenizavo pabégimą iš tremties. Grįžę į Lietuvą, iš karto pradėjo ieškoti brolio partizano. Jis radęs, jam melavo neva pabėgęs iš tremties.

Partizanas patikėjo broliu ir tarpininkavavo, kad šis būtų priimtas į partizanus. Jankauską (tremtinį) priėmė į partizanų būrių su salyga, kad brolis jis globos ir ugdydys kovai su stribais.

Po kelių dienų naujasis partizanas ga- vo ginklą- pistoletą. Partizanų būrio va-

das davė slaptą nurodymą broliui ir kitiemis partizanams naujoką akylai stebeti, niekur vieno neišleisti. Netrukus Jankauskas- partizanas- pradėjo įtarinėti keistą brolio elgesį, nenuleido nuo jo akių. "Bėglys" iš Sibiro suprato, kad yra sekamas, akylai stebimas. Ilgiau laukti nebegalėjo, ryžosi skubiai veikti. Įvyko tragedija: poilsio valandėlę į snaudžiantį brolių partizaną brolis "bėglys" iš arti šovė... Deja, nenušovė, o tik sužeide. Pats šoko bėgti. Pabėgo. Sužeistasis, matydamas, kad brolio nepavys, sėdo ant netoli stovėjusio arklio ir nušuoliauva į savo slėptuvę Varniškės kaime, ūkininko Baltarušaičio tvarte.

Tą pačią dieną į įvykio vietą atvyko stribai ir VRM kareivių būrys. Kariškių šunis kraujuo pėdsakas atvedė tiesiai prie slėptuvės. Operacijai vadovavę karinininkas įsakė slėptuvėje esantiems pasiduoti, nes antraip slėptuvė bus susprogdinta.

Netrukus slėptuvėje pasigirdo keletas dūsių šuvių. Po pusvalandžio keli drąsaujančių kareivų ryžosi liesti į slėptuvę. Ten jie rado tris lavonus: įžymaus Žemaitijos partizano Jankausko, partizano Vasiliausko ir jaunos partizanės (pavardės neatsimenu).

Tremtinys Jankauskas savo šefų iš KGB neapvylė: netiesiogiai nužudė savo broli ir dar du jaunus partizanus.

Križostomas ŠIMKUS

1994m. gruodis

TREMINTINYS

Nr. 35 (140)

8

IVYKIAI IVYKIAI

Pagerbė Tautos didvyrius

Kačerginė. Lapkričio 27d. Rezistencijos 50-ųjų metinių garbei gausiai rinkosi žmonės,

Prie paminklinio akmens

atvykę su vėliavomis, gėlėmis iš Kauno, Ežerelio, Zapyškio, Noreikiškių. Prie paminklo degė žvakutės, geros rankos dėjo gėles, vainikus.

Ne vienas pravirko, išgirdęs Nežinomojo partizano parašytą eileraštį. Susikaupę žmonės žvelgė į rezistentų pavardes, išrytas paminkliniame akmenyje: Z.Kavaliauskas 1914-1946; V.Baltrukonis 1922-1946; A.Butvila 1923-1945; Z.Grikietis 1919-1946; A.Grikietis 1921; V.Makusa 1924; T.Jonaitienė 1898-1945; A.Jonaitis 1926-1945; J.Baltrusaitis 1918-1945; J.Milišauskas 1902-1945.

Pagiedoje "Marija, Marija", "Lietuva brangi", visi nūjome prie kryžiaus "Žuvusiems už Tėvynę". Čia nulenkėme galvas,

pagiedojome, pasimeldėme už žuvusius rezistentus.

Vėliau "Žibutės" sanatorijos salėje šv.Mišias aukojo kun. P.Purlys. Po šv.Mišių klausėmės partizanų atsiminimą. Rezistencijos tyrinėtojas B.Ulevičius pasakojo apie "Tauro" apygardos partizanų kovą. Žiemkelio kautynių dalyvis partizanas V.Balsys papasakojo apie 1945-ųjų vasario 26 dieną, kai priešo kariuomenė apsupo

tinės partizanas, papasakojo, kaip stribai juos 1946m. kovo 25d. apsupo Gaižėnų kaime pas Slavinską. Per kautynes žuvo Zenas Kavaliauskas ir Vincas Baltrukonis, o keturi partizanai prasiveržė iš apsuptys: Povilas Pečiulaitis-Lakštingala, Zigmas Grikietis-Varnas, Antanas Pažėra-Aušra, Ksaveras Gylys-Aitvaras.

Jau ir himną pagiedoję susirinkusieji neskubėjo namo. Daugelis rinkosi į Kačerginės biblioteką, kur prie kavos puodelio dar pratęsė atsiminimus apie pasipriešinimą okupantams.

Tėvynės Sajungos (Konseruatoriu) partijos grupės seniū-

Zitos Pečiulienės nuotraukos

Kalba B.Ulevičius

partizanų stovyklą miške. Per kautynes žuvo 18 partizanų.

Savo prisiminimus pasakojo P.Krušinskas, apie pavojingą ryšininkų veiklą- J.Armonaitis. A.Pažėra, "Geležinio vilko" rink-

nas A.Mirskis pažymėjo, kad tokie renginiai vienija žmones, jungia juos į kovą už mūsų vaikų ir anūkų šviesią ateitį.

Leokadija PAŠKŪNIENĖ

MUMS RAŠO

Kursėnų tremtinijų odisė ja

1988m. rudenį susikūrės Kuršenų "Tremtinio" klubas gavo puikias patalpas Kuršenų miesto savivaldybės rūmuose- merijoje. Nieko nuostabaus- juk tada Lietuvos Aukščiausioje Taryboje šeimininkavo žmonės, patys nukentėję nuo raudonųjų okupantų arba visa širdimi pritarę tiems, kurių visas gyvenimas buvo paaukotas Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimui.

Laikai keitėsi. Kai rinkimus į Aukščiausiąją Tarybą laimėjo LDD partija, mums buvo pasiūlyta iš savivaldybės patalpų išsikelti, nes esą reikia remontuoti. Įdomu, kad pretekstas tam buvo rinkimų naktį išdaudžtas vienas LPKTS skyriaus būstinės langas. Tas įvykis labai jau pri-

mena Reichstago rūmų padegimą Berlyne, po kurio prasidėjo Vokietijos žydų genocidas.

Na, o po remonto mūsų skyriui Kuršenų merijon durys jau buvo užtrenktos. Teko kraustyti į avarinį namą. Čia palėpėje išsiremontavome vieną kambarėli ir įsikūrėme. Nors patalpa ir nešildoma, bet žiemą iškentėjome- politkaliniai ir tremtiniai Sibiro šalčių ir vėjų užgrūdinti žmonės!

Bet čia dar ne pabaiga mūsų liūdnų kraustymų. Netrukus Micaičių paukštyno bendrovė (vad. V.Diržys) "užkariavo" pirmąjį minetojo namo aukštą, įkūrė maisto prekių parduotuvę, o mūsų skyrius "gavo signalą" krausytis lauk! Matyt, labai jau

nepatogu, kai tremtiniai- skurdžiai (juk jų santaupas atėmė LDDP) matys, kaip byra aukso monetos iš avinėlio vilnų...

Laimei, atsirado galimybė išsiremontuoti (vėl) Kuršenų parapijai grąžintos senos klebonijos patalpas. Čia 3 mén. Kuršenų tremtiniai dirbo po darbo valandų ir šeštadieniais. Išremontavome parapijos salę, įkūrėme jaukų LPKTS Kuršenų skyriaus būstinės kambarėli. Čia ir pri-glaudė mūs drauge su krikščionimis demokratais gerbiamas klebonas dekanas Arnašius.

Tikimės, kad iš čia mūsų jau niekas neiškraustys.

Jonas VAIŠNORAS
Kuršenai

TREMINTINYS

1994m. gruodžio 16 d. Nr. 35 (140).

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

3000 Kaunas, tel. 209530

Vyr. redaktorė Vanda Poderyte

Maketavo Rasa Černevičiūtė. Spausdino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. l. 16 k. Tiražas 6000. Užs. Nr. 3497

"Tremtinio" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei iki jų kokybės pretenzijų neturime

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Ona Sinkevičiūtė-
Žukauskienė
1916-1994

Lapkričio 23d. mirė Ona Sinkevičiūtė-Žukauskienė.

Velionė gimė 1916m. Marijampolės apskr. Sasnavos valsč. Molupio k. Tremties metu pabėgo ir slapstėsi, kas kur priglausdavo. Pasikeitusi pavardę gyveno ir dirbo Kaune. Tėvai mirė Sibire. Jų palaikai iki šiol ilsisi Molotovo srit. senelių prieglaudos kapinėse.

Brolis Juozas Sinkevičius (1920-1978) 10 metų kalėjo Vorkutas, Pečioros, Norilsko lageriuose. Mirė Lietuvoje, palaidotas Prienuose.

Ona Sinkevičiūtė-Žukauskienė palaidota Karmėlavos kapinėse.

Liūdi sesuo Marytė, brolis Vincas su šeimomis ir ją pažinojusieji

ATSILIEPKITE!

Kur savanorio Prano Šulinsko kapas?

Mano motinos brolis Pranas Šulinskas gimė 1899 (ar 1900) metais. Gyveno Vilkaviškio raj. Klausučių apyl. Rumokų kaimė. Išėjo į atsikūrusios Lietuvos kariuomenę ir kovojo lenkų fronte. Jis žuvo prie Giedraičių ar Širvintų 1920m., o gal 1921m. Žinoma tik, kad kautynėse vienu metu žuvo iš to paties krašto kilę Mikulskis, Bekeraitis, Venčiauskas. Pranas Šulinskas galėjo būti palaidotas Ukmergėje.

Mokydamasi Marijampolės gimnazijoje, o vėliau studijuodama Kaune, dalyvavau rezistencijoje. Buvau "Tauro" apygardos Vytauto rinktinės vado V.Gavėno-Vampyro ryšininkė. Džiugėnė (sl.). 1947m. buvau išduota. Grįžusi iš Magadano lagerių, mano dėdės bendraamžių giminaičių gyvūn neberada. Labai norėčiau sužinoti, kur yra Prano Šulinsko kapas. Gal tie, kurie prižiūri savanorių kapus Ukmergėje ar Širvintose, galėtų pra-nešti man arba "Tremtinio" redakcijai, ar yra išlikę P.Šulinsko kapas. Būčiau labai dėkinga. Mano adresas: Draugystės 21-50, 4520 Marijampolė.

Joana JANAKAUSKAITĖ-MOZERIENĖ

Nepaklusę okupantams

Tauragės apskr. Batakių valsč. Melagiškių k. gyveno ūkininkai Kaminskai. Juozas Kaminskas, gimęs 1910m., sovietams grįžus tapo partizanų rėmėju ir ryšininku. 1945m. su 9 partizanais Mickiškės miške prie Naudvario J.Kaminskas žuvo. Septynis nu-kautuosius nuvežė į Batakius ir laikė keturias dienas prie stribų būstinių. O du vokiečius (su partizanais buvo du vokiečiai karieviai) užkasė žuvimo vietoje. J.Kaminsko mama buvo nuėjusi prie išniekinto savo vaiko lavono. Ją areštavo ir tardė dvi paras. Naktį ji pabėgo. Ilgai ieškojė ir jos neradė, stribai namus apiplėše iki siūlelio (visa šeima slapstėsi). Duktė Izabelė buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė, slapstėsi iki 1952m., gyveno kita pavarde.

J.Kaminsko ir partizanų palaidojimo vietoje, prie kelio į Batakius, šalia evangelikų bažnyčios pastatytas paminklas.

Kaminskų namus Melagiškiuose okupantai nugriovė ir, nusivežę į Tauragę, pastatė netoli geležinkelio būstus stribams.

Gediminas KATINAS

ATITRISYMAS

"Tremtinio" 33 nr. 1 psl. straipsnis "Ar reikalinga mums Europos Sąjunga" 3-os pastr. 15 eilutę skaityti taip: "Ne vienos VE šalys pritaria Europos vieningai ekonominėi valiutinei sistemai. Anglijos nerodo iniciatyvos, kad Baltijos šalys greitai būtų priimtos į ES ar NATO. Danija labai remia Lietuvos siekius kuo gretčiau tapti ES ir NATO tikrąja nare."